וקיימא לן *מאי "כותב" אומר? אמר אביי לכל יש כתובה ולא לכל יש פירות: *מילתא דשכיחא עבדו בה רבנן חיזוק, מילתא דלא שכיחא לא עבדו בה רבנן חיזוק דרבי תמרים דשכיחי ולא עבדו לה רבנן חיזוק דתנן *החמרין שנכנסו לעיר ואמר אחד מהן שלי חדש ושל חברי ישן, שלי אינו מתוקן ושל חברי מתוקן - אין נאמנים, רבי יהודה אומר נאמנים? אמר אביי ודאי דדבריהם עבדו רבנן חיזוק, ספק דדבריהם לא עבדו רבנן חיזוק רבא אמר *בדמאי הקילו: ר' מאיר אומר כל הפוחת וכו': כל הפוחת **אפי' בתנאה, אלמא קסבר תנאו בטל ואית לה, וכיון דאמר להלית ליך אלא מנה לא סמכא דעתה והויא לה בעילתו בעילת זנות, והא שמעינן ליה לרבי מאיר דאמר "כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל" הא בדרבנן תנאו קיים? קסבר ר' מאיר *כתובה דאורייתא: תניא רבי מאיר אומר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זו בעילת זנות רבי יוסי אומר רשאי רבי יהודה אומר רצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת לו "התקבלתי ממך מנה" ולאלמנה מנה והיא כותבת לו "התקבלתי ממך חמשים זוז" וסבר רבי יוסי רשאי ורמינהי אין עושין כתובת אשה מטלטלין מפני תיקון העולם, אמר רבי יוסי וכי מה תיקון העולם יש בזו והלא אין קצובין ופוחתין תנא קמא נמי "אין עושין" קאמר, אלא לאו הכי קאמר במה דברים אמורים בשלא קבל עליו אחריות אבל קבל עליו אחריות עושין ואתא רבי יוסי למימר כי קיבל עליו אחריות אמאי עושין והלא אין קצובין ופוחתין השתא ומה התם דדלמא פחתי' חייש רבי יוסי הכא דודאי קא פחתה לא כל שכן? הכי השתא התם לא ידעה דתתחיל הכא ידעה וקא מחלה. אחתיה דרמי בר חמא הות נסיבא לרב אויא

אירכס

וקיימא לן · בהכותב* : מאי כותב אומר · אלמא תנאיה תנאה : ושרי תמרים · גבי דמאי דרבנן הוא ולא עבדו בהו חיזוק למיחש לגומלין לרבי יהודה : שלי חדש · והישן טוב ממנו שהחדש עדיין אינו יבש כל צרכו והכי נמי אמרינן באיזהו נשך (ב"מ עב:) היו חדשות מארבע וישנות משלש כו' ויש מפרשים משום עומר ולאו מילתא היא דא"כ דמתרץ בדמאי הקילו התינח דמאי (א), חדש מאי איכא למימר, ועוד לא מליט שנחשדו עמי הארץ על איסור חדש ולא נקט לה אלא משום 'אין נאמנים דדמאי' ורבותא אשמועינן דאע"ג דמשבח לה לדחבריה נמי במילי אחרנייתא אינו נאמן על הדמאי דחיישינן לגומלין: בדמאי הקילו · משאר ספק דדבריהם ואפילו ספק ליתיה דרוב עמי הארץ מעשרין הן : כל הפוחת אפילו בתנאה · מדלא תנא 'כל בתולה (ב) שאין לה מאתים ואלמנה שאין לה מנה הרי זו בעילת זנות' ש"מ דהכי אשמועינן שאע"פ שהיא גובה לבסוף דאין תנאו קיים אפילו הכי כיון דמעיקרא אתני, קרי לה "בעילת זנות" משום דמשעת ביאה לא הוה סמכא דעתה אכתובה : אלמא קסבר תנאו בטל · דבלאו הכי (ג) לאו רבותא היא דנקט 'כל הפוחת' : והא שמעינן ליה · לעיל : ר' יוסי אומר רשאי · ואפילו על פה נמי תנאו קיים ואתא ר' יהודה למימר נמי רשאי כר' יוסי מיהו על פה תנאו בטל כדאמרינן לעיל "חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה" אבל באת למחול בכתב שובר : אין עושין כתובת מטלטלין · אין מייחדין מטלטלין לכתובה : מפני תיקון העולם · שמא יאבדו או יפחתו דמיהן : אין קוצין · אין דמיהן קוצין עולמית דמוקרי ומוזלי הלכך פעמים שפוחתין מכדי מה ששמאום : אין עושין קאמר · ופחיתה נמי בכלל תיקון העולם היא : שלא קבל עליו אחריות · הבעל אם יאבדו, ופריש ליה תנא דלא חייש לזולא אלא לאונסא, וקאמר ליה רבי יוסי וכי קביל עליו אחריות נמי מה נתקן העולם בכך והלא אף כשהן קיימין אין קוצין ופוחתין :

אירכס

*נזקין (וערכין) תימה שלא יוכל למחול דמתנה הוא על מה שכתוב בתורה וכי תימא ה"נ והתנן בהחובל (ב"ק דף צג.) קרע את כסותי ושבר כדי על מנת לפטור פטור *ותירץ ה"ר אלחנן דהתם נמי אם היה אומר קרע ושבר ע"מ שאין לי עליך דין נזק אי חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה אבל למחול יכול וכן הכא גבי שאר כסות ועונה דוקא כשאמר על מנת שאין ליך עלי דין שאר כסות ועונה הוי מתנה על מה שכתוב בתורה אבל ע"מ שתפטרי אותי משאר כו' פטור וכן על מנת שאין לך עלי אונאה על מנת שאין לך עלי דין אונאה וכן על מנת שלא תשמיטם שביעית ועי"ל דנזקין לא דמו לקדושין דהכא הייט טעמא דאין קדושין לאלאין דאין לך קדושין שאין לה עליו שאר כסות ועונה וכן גבי נזיר *אין נזיר לאלאין אבל גבי נזקין לא שייך למימר הכי וא"ת א"כ היכי מדמה בפרק המגרש (גיטין פד.) הרי את מגורשת ע"מ שתאכלי בשר חזיר למתנה על מה שכתוב בתורה והא בתנאי זה לא הוי גרושין לאלאין וי"ל דגבי ממון דניתן למחילה דוקא אמרינן טעמא משום דלאלאין אבל גבי איסורא לא בעינן האי טעמא והא דתנן בית טחלין (ב"ב דף קל.) האומר פלוני יירש במקום שיש בת בתי תירש במקום שיש בן לא אמר כלום שהתנה על מה שכתוב בתורה התם הייט טעמא דאין יכול לומר פלוני יירש והוא אינו יורש אבל במתנה יכול ליתן והא דמפרש התם בגמרא (דף קכו:) הכא מי מחל לרווחא דמלתא נקט וא"ת והא דתנן בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף צד. ושם) מתנה שומר חנם להיות פטור משבועה ופריך בגמרא והא מתנה על מה שכתוב בתורה הוא כו' ומסיק אפילו תימא רבי מאיר שאני הכא דמעיקרא לא שיעבד נפשיה ומאי משני והא הכא נמי לא קידשה על מנת כן ולא שיעבד נפשיה וי"ל דשאני התם כיון דריבתה תורה שומרים הרבה שומר חנם והשואל נושא שכר כו' יכול נמי כל אחד להיות לפי תנאו א"נ שאני התם דחייבתו תורה שומר שכר על שלוקח שכר ושואל לפי שכל הנאה שלו ומשעבדים עצמם לכל הכתוב בפרשה הלכך במקום שאין משעבדים עצמם פטורים ובקונטרס פירש שם דהכא מקודשת משום דכי יהיב לה קדושיה אקדשה ותנאה דבתר הכי לאו כלום הוא שכבר היא אשתו אבל שומר חנם מתנה קודם שמסך ואין נראה דהא כל תנאי לרבי מאיר תנאי קודם למעשה הוא : כל הפוחת אפילו בתנאה · פירשתי לעיל (דף נו.) : ושמעינן ליה לרבי מאיר דאמר מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל הא בדרבנן תנאו קיים · פירש בקונטרס דשמעינן ליה בברייתא דלעיל וא"ת מנא ליה למידק הא בדרבנן תנאו קיים דלמא כל שכן דבדרבנן דעבוד חיזוק טפי ותנאו בטל כמו לרבי יהודה וי"ל דדייק מדלא קתני לעיל על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה וכתובה כיון דאיכא מ"ד דלא עשו חכמים חיזוק לדבריהם אפילו בשל תורה אע"ג דרבי יהודה מודה בכתובה מ"מ הוה ליה לאשמעינן כי היכי דקתני עונה אע"ג דמודה בה רבי יהודה : הא בדרבנן תנאו קיים · תימה הא שמעינן ליה לרבי מאיר בפרק הזהב (ב"מ דף נה:) דהאוכל תרומת מעשר של דמאי דמוסיף חומש דעשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה ובריש החולץ (יבמות דף לו: ושם) גבי מעוברת חבירו ומינקת חבירו שמעינן ליה דעשו חיזוק לדבריהם אף יותר משל תורה וי"ל דההיא דיבמות משום דקנסא הוא עשו חיזוק לדבריהם יותר והיא דהזהב גבי תרומה וכן גבי גט דמייתי התם דאיסורא הוא התם עשו חיזוק כשל תורה והכא גבי כתובה שאינו לא איסור ולא קנס אלא ממונא בעלמא לא עשו חיזוק כלל : קסבר רבי מאיר כתובה דאורייתא · אע"ג דכתובת אלמנה דרבנן מ"מ עיקר כתובה דאורייתא היא וכעין זה אמרינן בסוף הערל (יבמות דף פא. ושם) אמר ליה רבי יוחנן לר"ל מי סברת תרומה בזמן הזה דרבנן א"ל אין שאני אומר עיגול בעיגולין עולה פירוש ואי תרומה בזמן הזה דאורייתא לא היה עולה אף על גב דתרומת תאנים דרבנן כיון דעיקר תרומה מיהא דאורייתא וא"ת דתנן לקמן בהכותב (דף פג: ושם) כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך בחייך ובמותך כו' רבן שמעון בן גמליאל אומר ירשנה כו' ומסיק אליבא דרב דירושת הבעל דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה ומה צריך להאי טעמא אפילו לא עשו חיזוק לדבריהם תיפוק ליה משום דעיקר ירושה דאורייתא וי"ל דלא דמיא ירושת הבעל לשאר ירושות שבאות מחמת קורבה : אין עושין כתובת אשה מטלטלין · והא דאמרינן בפ"ק (לעיל דף ז.) אמר להו אתפסוה מטלטלי כשקבל עליו אחריות אם יאבדו או יוזלו : אבל קבל עליו אחריות עושין · וליכא למיחש שמא יאמר לה טלי כתובתיך ולאי כדאמרינן בסוף האשה שנפלו (לקמן דף פב: ושם) דדוקא בדלא קיבל עליו אחריות איכא למיחש להכי הואיל ואינו יכול ליהנות מן המטלטלין לעשות בהן סחורה ולהשתכר בהן שהאשה לא תתן לו הואיל ואין אחריות עליו אבל היכא דכתב לה כל נכסי אחראין וערבאין יכול לייחד ואין לחוש שיאמר לה טלי כתובתיך ולאי כיון שיכול ליהנות מהן שלא תקפיד האשה אם יעשה בהן שום סחורה והיינו טעמא דאמר בפרק נערה (לעיל דף נא·) [דתנן כתב שוה מנה תחת מאתים זוז ולא כתב לה נכסים דאית לי אחראין משמע] שיכול לייחד שדה לכתובתה בלא שום אחריות דכיון שיש לו הנאת אכילת פירות ודאי לא יאמר לה :

שתים

עין משפט
נר מצוה

[מקין וסדיון סכן כימא כו' כנ"ל מהרש"א]

אבל קשה דגבי כתובה משמע שאינה יכולה למחול כלל לרבי יהודה בעל פה אלא דוקא בכותבת לו התקבלתי ושמא בכתובה דרבנן עשו חיזוק טפי לר' יהודה מלר' מאיר דאמר דאורייתא ואין יכולה למחול אלא בכתיבה. ת"י

לא א מיי' פי"ב מהלכ' אישות הלכה ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סו סעיף ט וסי' סט סעיף ו :

לב ב סמג עשין מח טוש"ע שם סימן סו סעיף ג :

[ואתיא כרבי שמעון דאמר דאינו נזיר עד שידור מכולן. ת"י]

נושא
שיטת ר"מ - כל הפוחת מסכום עיקר הכתובה אפילו אם בפועל היא תגבה כל הסכום - ה"ז בעילת זנות

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שלי חדש וכו' חדש מאי איכא למימר. נ"ב עיין בדמטורה שמתרץ זה : (ב) ד"ה כל הפוחת וכו' שאין לה. נ"ב זהו כפרש"י ולא כפריב"ן לעיל בתוס' דף נה בד"ה מני: (ג) ד"ה אלמא וכו' לאו רבותא. נ"ב זהו נוסחא אחרת מפי' הקונטרס וגם פי' זה ע"ד שיטת פר"י ולא כפריב"ן :

נושא
בירור שיטת ר' יוסי דאמר אדם רשאי להפחית בכתובתה - הגמ' מעלה סתירה בין מקורות של ר' יוסי ומיישבת

מסורת הש"ס

[דף פג.]

[לקמן פג.]

[עירובין סג: וש"נ]

לעיל כד. דמאי פ"ד מ"ז

[לעיל כד. וש"נ]

[ועי' תוס' ב"ק פט. ד"ה טעמא וכו' פירש בסוגיא דהכא]

[לעיל י.]